

SLOVENSKA MLADINA

MLADINSKA REVILJA

V vsakem človeku je nekaj človeka, resnično! In kadar se ta človek vzbudi! — To boste gledali. Kadar se vzbudi v hlapcih gospod, v sužnjih kralj! Dragi moj, kadar ne bo več »naroda«, kadar bodo samo ljudje, sami svoji, predrzni in ponosni ... kralji v cunjah! Takrat ne bo več tega naroda, ki caplja na različnih uzdah, ki je na prodaj za groš, za uslužen smehljaj!

IVAN CANKAR.

IZ VSEBINE:

Beseda o miru in vojni *
 Ne joči, mati... *
 Vprašanja naše srednje šole * Peter Helman
 (Iz razgovorov z ljudmi) *
 K vprašanju odnosov med
 kmeto in intelektualno
 mladino * Šittarsko
 pismo * V noči *
 Razgledi mladega rodu:
 Med knjigami * Doku-
 menti * Kulturni paberki
 * Razno * Ured. paberki

*

CENA DIN 3.—

LJUBLJANA * NOVEMBER

2

SLOVENSKA MLADINA

mladinska revija za leposlovje in vsa kulturna vprašanja

izhaja vsak mesec. Ureja jo uredniški odbor; odgovorni urednik je dr. Anton Slodnjak, profesor v Ljubljani. Izdaja jo konzorcij »Slovenske mladine«; predstavnik je Ivo Grahor, novinar v Ljubljani.

Celoletna naročnina za 8 številk znaša din 20—, za dijake din 16—; plačuje se lahko tudi polletno ali četrletno. Posamezna številka stane din 3, dvojna pa 4.

Številka čekovnega računa Poštne hranilnice v Ljubljani je **17.827**

Vsi rokopisi in dopisi za uredništvo in upravo naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo »Slovenske mladine«, Ljubljana, Mirje 13. Rokopisov ne vračamo.

Tiska tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani (predstavnik O. Mihalek).

IZ UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Zopet se moramo opravičiti spoštovanim naročnikom zaradi zamude, s katero prihaja ta, enojna, številka med nje. Razlogi, ki jih tu ne moremo navajati, so krivi, da naše obljube o dvojni številki nismo mogli izpolniti in da tudi novembrske številke ni bilo mogoče še prejšnji mesec natisniti. Naj nam te zamude ne štejejo v zlo, v bodoče pa bomo storili vse, kar se da, da bo številka izšla točno vsakega petnajstega v mesecu. Ker smo se s pričujočo številko zakasnili, smo prisiljeni izdati prihodnjo kot dvojno (za december in januar). Izšla bo petnajstega januarja.

Vse poverjenike prosimo, da skrbе za redno plačevanje števil, vse naročnike, da čimprej poravnajo vsaj polovico naročnine, vse, ki zamorejo pa, da nas podpro s podporne naročnino, ki znaša vsaj 30 din.

One, ki smo jim poslali obe letošnji številki »Slovenske mladine«, pa se nanjo ne mislijo naročiti, prosimo, da nam obe številki vrnejo, ker je število razpoložljivih izvodov zelo skrceno.

Tovariše in tovarišice pozivamo, da nam poročajo o svojem delu v šoli in izven nje, da nam pišejo o vseh predlogih, ki se jim zde premisleka vredni pri urejevanju »Slovenske mladine« in se udeležujejo vseh razprav, ki jih je naša revija že, ali pa jih še bo, začela. Zelimo, da se o vsem, kar je v »Slovenski mladini« zapisano, otvori čim širša in tovariška debata.

Tovarišici in tovarišu, katerih odgovora na anketo o naši reviji smo kot najznačilnejša priobčeli, žal zaradi pomanjkanja prostora ne moremo, kot bi želgli, odgovoriti javno. Obveščamo ju le, da se uredniški odbor z večino njunih predlogov strinja in jih bo skušal s pomočjo vseh tovarišev ter tovarišice uresničiti.

Anketo o slovenski mladini smo iz istega razloga morali odložiti. Vsem, ki jim v tej številki nismo mogli ničesar objaviti, pa jim je to obljubljeno, sporočamo, da pridejo njihovi prispevki na vrsto prihodnjč.

»Slovenska mladina« je popolnoma nezavisna mladinska revija, ki jo piše od prve do zadnje vrstice in tudi vzdržuje mladina sama. Zato prispevajte v njen tiskovni sklad ali pa postanite podporni naročniki. Podporna naročnina znaša vsaj din 30— za celo leto!

Beseda o miru in vojni

Po dvajsetih letih »miru« divja na skrajnem vzhodu in zahodu starega sveta novo svetovno klanje, ki je v svoje blazne vrtince zajelo že milijone mladih ljudi. Milijonom in milijonom se je znova odprla krvava pot pred topovska žrela, v pekel dvajsetega stoletja ...

Na mah je zamrl razigrani smehljaj na ustnah mladih ljudi. Pred kruto resničnostjo golih bajonetov je spreletela srca mladega rodu, željnega življenja in ustvarjalnega dela, groza pred neizmernimi žrtvami, ki jih bo terjal novi požar. Dijaka v učilnici, delavca pri stroju in kmeta na polju je pred pošastnim prividom vojnih strahot prevzela ena sama misel, prešinila ena volja:

Mi hočemo mir, mi nočemo vojne!

Mlada generacija je vedno bila in je pripravljena vsak trenutek žrtvovati svoje življenje v vojni, ki se dejansko vodi za visoka načela svobode narodov, za mir, ki bo osnovan na popolni enakosti med narodi, ki bo trajna osnova za složno sožitje med njimi, ne glede na barvo njih obraza in njih kulturno višino.

Mlada generacija je izražala svojo solidarnost z mladino zatiranih narodov, v njeni borbi za neodvisnost, v borbi proti kapitulantstvu, proti duhu hlapčevstva, ker je vedela in ve, da se narod, ki se bori za svoje mesto pod soncem, ne bojuje samo zase, ampak za občloveške ideale, za zmago mednarodne pravičnosti, za obstoj, svobodo in enakopravnost vseh, tudi malega slovenskega naroda. V takšni borbi je mladina prva, ki je pripravljena preliti svojo kri. Kot se ni nikoli, se tudi danes ne bo niti za hip pomišljala postaviti se v prve vrste na braniku svojega naroda v obrambi njegove svobode. Mlada generacija bo vedno, kot vselej, stala na čelu borbe za trajen, časten mir, ki ga je mogoče doseči le s popolnim uveljavljenjem načel resnične demokracije, z ostvarjenjem popolne enakopravnosti, kot med posamezniki, tako med narodi.

Vojna, ki se ne vodi za zmago teh načel, ni pravična vojna, ampak nečloveška, nesmiselna klavnica, in takšno vojno mladina najodločneje odklanja, ker vidi v njej samo moderno obliko najbrutalnejšega barbarstva, ker noče umirati po bojiščih za interese tujih, ljudstvu sovražnih sil.

Bolj ko kdajkoli mora mladina pred tem problemom, ki se ji zastavlja v najbolj ostri obliki, ker ji preti v zverinskem spopadu vzeti edino kar ima, življenje, bolj ko kdaj mora mladina te dni občutiti svojo usodno povezanost. Proti duhu sanjaštva in brezbriznosti se

mora postaviti na edino rešilno stališče odločnega mladinskega realizma.

Ta realizem narekuje tudi slovenski mladini, ki hoče v pravično urejeni domovini uveljavljati svoje sile, dolžnost, da se spričo katastrofe, ki preti tudi njej, strne v tovariški povezanosti vse svobodoljubne jugoslovanske mladine v boju za mir, in proti udeležbi Jugoslavije v tej vojni.

Ta realizem vелеva slovenski mladini, da vse svoje sile postavi ob stran miroljubni mladini vseh narodov, ki se zbira v mogočno trdnjavo v obrambi svojih najosnovnejših pravic, v obrambi pravic do življenja, kruha, miru in svobode.

Drago Jeran:

Ne joči, mati...

*Ne joči, mati, nad menoj,
če nisem tisti več,
ki v stari cerkvi je s teboj
pobožne pesmi pel.
Oprosti mi, če nisem tisti več,
ki za roko si v šolo ga vodila
in puško mu za god kupila...*

*Ponosen sem sedaj in srečen mati,
ker ves sem ž njimi, ki trpijo
in slutim ž njimi lepši čas...
Zato ne joči, mati, in oprosti mi!*

Tisti plamen, ki se je bil vzdignil pred sanjajočimi očmi iz istrske samote, je takrat vzgorel v meni, objel me je bil vsega. Nisem vedel, kaj je moč, zato ker je bila moč v meni, kakor življenje in kri, nisem vedel, kaj je boj, zato ker je bil boj moje naravno opravilo, kakor dihanje; nisem vedel, kaj je trpljenje, zato ker sem mislil, da je trpljenje atribut mojega stanu in imena... Videl sem krivico in sem z veliko gesto protestiral proti krivici; videl sem smešnost in sem pokazal nanjo z glasnim smehom, da bi jo ljudje spoznali in videl sem, že takrat sem videl čeeščne požrtvovalne rodoljube. In jaz, na vekomaj osramočeni Don Quijote sem mislil, da bodo ljudje slišali moje besede in jo bodo razumeli. Toda niso je slišali in je niso razumeli, zakaj mislili so, da sem literat. In zato so oznanjali, da sem povedal jako lepo, da je moj jezik prijeten in blagozvočen, niso pa oznanili, kaj sem povedal. Razodeli so besede, zamolčali so misel...

(Ivan Cankar.)

Vprašanja

NAŠE SREDNJE ŠOLE

Začenjamo novo, važno poglavje našega dela: razpravo o naši srednji šoli. Menda ni treba posebej poudarjati, da je to delo izredno nujno. Bolj ko kjer koli pa je tu potrebno sodelovanje vseh, ki hočejo našo srednješolsko vzgojo dvigniti. Mnogo je vprašanj, ki se jih bo treba lotiti s skupnimi močmi, zato uvodoma ponavljamo poziv enega izmed člankarjev, da skuša vsak po svojih močeh prispevati k smotrni izvedbi obravnave.

Tovariši in tovarišice! Ko boste prebrali te tri prve pripevke, jih ne pustite v nemar. Premišlujte o mislih, ki so jih izrazili naši tovariši! Sporočite nam, s čim se ne strinjate, kje vidite pomanjkljivosti, kaj je po Vašem mnenju važno, kako naj se ta študij vrši! Očrtajte nam razmere, ki vladajo na Vaši šoli! Kaj Vas zlasti teži? O vsem tem nam pišite, da bo naša razprava čim bolj vsestranska in poglobljena.

Obrnili smo se na gospoda univerzitetnega profesorja DR. BORISA FURLANA, da nam ob začetku naše skupne razprave o srednješolskem življenju in o poteh, po katerih moramo hoditi, da se bo to življenje približalo sodobnim potrebam, pove nekaj splošnih besed o nalogi vzgoje in njenem idealu. Gospod profesor se nam je z njemu lastno ljubeznivostjo odzval in nam je izročil v objavo sledeče svoje misli:

VZGOJA IN IDEAL ČLOVEKA

Problem vzgoje je predvsem vprašanje izobrazbe samega sebe, to je duhovnega navora, izvirajočega iz lastne notranjosti, po približanju nekemu idealu ali vzoru. Zato je treba začeti vedno pri samem sebi in ne pričakovati od drugih, da vlijejo nekomu modrost lepo pripravljeno in izgotovljeno v glavo. Le kolikor se z lastnim trudom doseže, to se resnično pridobi, pribori in ohrani.

Jasno pa je, da zahteva vzgoja poleg teh prvenstvenih notranjih faktorjev tudi še določene zunanje pogoje, ako naj doseže svoj smoter. Dejal sem, da je vzgoja približanje nekemu idealu. Ta ideal pa je v pretežni meri odvisen od družbe, kajti družba je okolje, v katerem se rodimo, rastemo, iz katerega črpamo svoje prve življenjske vtise in ob katerem se do konca svojih dni oblikujemo. Kakršna je družba, takšen bo ideal človeka, ki ga družba v svojem vzgojnem sistemu hoče ostvariti. Ker imamo različne družbene oblike, nastane vprašanje, ali lahko danes postavimo nek objektivni ideal vzgoje, objektivni v tem smislu, da naj velja vsaj za večjo skupino narodov ali za en del naše zemlje. Zgodovina nas uči, da je človeštvo zapada v večtisočletni zgodovini prešlo razne faze družbenega razvoja. Ta razvoj seveda še ni končan. Toda od početka svoje zgodovine je zapad ustvaril ideal človeka v smislu humanitete in ta ideal v naši kulturni tradiciji ni nikoli prenehal veljati, nasprotno največji duhovi so delali na njegovi poglobitvi. Smisel vsega zapadno-evropskega razvoja povzame zelo dobro Hegel, ko pravi, da je zgodovina zavest v napre-

dovanju svobode. Zapadno-evropski ideal človeka predpostavlja svobodo, ne morda nebrzdano samovoljo, marveč svobodno osebnost, ki zna uravnati svoja dejanja tako, da se uravnovesijo zahteve družbe in potrebe posameznika. Gre predvsem za neko ravnovesje med osebno svobodo, svobodo misli, izražanja, vere itd. in zahtevami družbe. Če družba zaslužnji posameznike, mora propasti, ker so ji vzete vse možnosti, da bi se okoristila z iniciativami individualnosti. A prav tako propade družba, če dovoli posamezniku, da jo ta izkorišča v svoje zasebne namene. Pravično ravnovesje med obema skrajnostima pa predstavlja vzgojni ideal zapada. Zavedati se pa moramo, da je približanje temu idealu odvisno predvsem od naš samih, in sicer od vsakega izmed nas. Zato je dolžnost nas vseh, da na njegovem ustvarjanju nenehoma delamo, delati pa moremo na njem predvsem z vzgojo samega sebe. Humanitetni ideal je ideal humanizma, se pravi, da je predvsem racionalen in skuša potom razuma doseči izravnavo človeških konfliktov. Razum je svojstvo, ki bi moralo odlikovati in razlikovati človeka od ostalega stvarstva. Zato zavrača vzgojni ideal humanizma vse temne podtalne nagonске sile, ki vodijo posameznike in družbe v pogubo, če se jim slepo predajo.

Če smem končati z nasvetom, bi mladini toplo priporočal proučevanje političnih in socialnih del naroda, ki je položil temelje zapadno-evropske kulture in ki se je, kakor mogoče noben drug narod doslej, odlikoval po silah svojega duha. Mislim na velike Grke, filozofe in pesnike. Tam se je rodil naš zapadni ideal človeka, tam ga bomo tudi našli v dvomih in obupu sedanjosti.

O REFORMI SREDNJE ŠOLE

Kjer koli na svetu so se pojavila reformna prizadevanja v šolstvu, so se najprej pojavila za ljudsko šolstvo. Vsako reformno stremljenje je seveda izviralo in še izvira iz spoznanja, da obstoječe prilike v šoli niso ustrezale in ne ustrezajo cilju in namenu te šole. Spoznanje napačnega je vsekdar gonilo k iskanju novih potov. Reforma ljudskega šolstva je povsod z uspehom prodirala in prodira tudi pri nas.

Šole v poslednjem času pa se pri nas vse bolj uveljavljajo glasovi, ki terjajo tudi reformo srednje šole. Doslej pa so vsi ti glasovi bili nekam površni, omejevali so se na dokaj klavrne kritike naše srednje šole, na površne časopisne polemike in ankete in če bi sešteli reformne predloge, bi zbrali le kupček revščine. Vse to izvira iz tega, ker so se oglašali k besedi ljudje, ki svojih globokih izvajanj niso naslanjali na temeljito primerno gradivo, ampak so se zadovoljevali z najpovršnejšim opazovanjem in s svojimi osebnimi mnenji. Vsaka reforma, če naj kaj zaleže, pa more slediti le natančni in temeljiti analizi obstoječega stanja in se more uveljaviti le, če je natančno preračunana.

Prvo vprašanje, ki si ga moramo postaviti je: ali je reforma srednje šole sploh potrebna? O tem ne bo težko dobiti pozitivnega odgovora. Saj že vemo vsaj to, da terja od abiturienta nadaljnje življenjsko uveljavljanje precej več, kot mu je srednja šola dala. Tudi vemo, da se je srednješolec sicer učil več jezikov, da pa, ko zapušča šolo, nobenega ne zna. In vemo navsezadnje tudi to, da so pravice tega srednješolca dokaj

okrnjene, da se še osmošolcu sodi dosledno mimo njegove glave, kakor petletnemu otroku. Vendar vse to pri starejših ljudeh ni odločilno. Odločilno je zanje vse nekaj drugega, namreč dejstvo, da je srednješolski uspeh prenegativen. Samo zaradi tega dejstva se tudi njim vsiljuje rahla nagnenja k reformam.

Take površne ugotovitve seveda niso in ne morejo biti zadovoljive. To predočiti je tudi namen tega članka. Ni namreč dovolj, da se vse tako zdi, kakor sem zgoraj omenjal, ampak je treba več: odgovoriti je treba na vprašanje vzroka teh pojavov in te pojave same je treba natančno dognati. Šele taka temeljita analiza more tvoriti osnovo za poznejša reformna prizadevanja. Kdor torej hoče s pravico javnosti govoriti o teh problemih, se bo moral naučiti temeljitosti, če noče da bodo njegova izvajanja neopažena in če se noče osmešiti pred zgodovino. Saj je jasno tudi to, da bodo dobri reformni predlogi mogli nastati šele po temeljiti analizi. Če tega ne bomo poskusili, se bomo še dolga leta lovili okoli plehkkih polemik, reforma, ki bi zrasla iz takih polemik pa bi bila prav tako plehka in bi s svojim učinkom nikakor ne zadovoljevala pričakovanja.

Vprašanja, okoli katerih je treba analize in reforme so: ustroj srednje šole, učni sistem, učni načrt, položaj profesorja in položaj dijaka. Nad tem seveda sloni kardinalno vprašanje namena in cilja srednješolskega »obrata«.

Drugo vprašanje, na katerega bi hoteli odgovoriti v tem okviru je: ali, kako in v koliko bi mogli srednješolci sami sodelovati pri takem delu? Da morajo sodelovati, o tem za resnega človeka ni nobenega dvoma, saj bi bilo do dna zgrešeno izključiti iz diskusije prav tiste, za katere gre. Kako bi mogli sodelovati? S tem, da bi povedali s čim niso zadovoljni, kaj jih boli in česa si želijo. S tem smo pa tudi že odgovorili, v koliko bi mogli sodelovati, namreč samo v toliko, v kolikor gre za razkrivanje dejstev na eni in za razkrivanje srednješolske mentalitete na drugi strani. Saj je tudi to jasno, da so tudi to v analizi važne postavke, ki jih mora vsak resen reformni poizkus upoštevati. Način tega sodelovanja si ni mogoče drugače zamisliti, kakor da se srednješolec pozove k anketi, k sodelovanju v diskusiji.

Srednješolec sam, in to je tretje, o čemer hočemo nekaj povedati, s tem še ni zadovoljen. Srednješolec gre, vsak v svojem krogu, veliko delj. Na veliko diskutira tudi o reformi sami. Samo na sebi in v kolikor se to izživlja v krogu srednješolcev samih, tako početje seveda ni in ne more biti kvarno. Ker pa ima o raznih krilaticah, kakor pravimo »zmešane pojme«, bi moral, če naj veljajo njegove besede kaj več, najprej te pojme razčistiti. In to polagamo srednješolcu na srece: preden na veliko operiraš z nekimi pojmi, jih razčisti. Saj moraš vendar najprej vedeti o čem govoriš. Da povem samo dva primera. Veliko sem slišal srednješolca govoriti o delovni šoli, pri otipanju obisti se je izkazalo, da sploh ne ve kaj je ta delovna šola, ampak si je po sami besedi ustvaril fantastično podobo. Razpravljali so o mladinskem sodišču, pa se je izkazalo, da ne vedo, kaj je s takim mladinskim sodiščem mišljeno. Bilo jih je sram, ko so spoznali, da so govorili o stvari, ki že zdavnaj obstaja in ki ni namenjena srednješolcu, ampak zanemarjeni in izprijeni mladini.

»Slovenska mladina« je list, ki bi mogel pomagati k razčiščenju pojmov. Tako bi tudi diskusije postale bolj plodne.

Ivan Kvas.

PODOBA DANAŠNJE SREDNJE ŠOLE

Vprašanja srednje šole v tisti obliki, v kateri se pojavlja pred današnjim srednješolcem, pri nas še nihče ni skušal osvetliti od prave strani. Nekaj polemik med profesorji v dnevnem časopisju, mogoče še tu pa tam vest o dijaku, ki je pobegnil od doma ali napravil samomor, ki je razburkala javno mnenje, in srednješolsko vprašanje je bilo rešeno. Vsaj za nekatere. Eni so skušali zvaliti krivdo na dijaka, drugi na profesorja, pravega bistva pa niso videli niti eni, niti drugi. Pri vsem tem je ostalo srednješolsko vprašanje nerešeno in se je v nespremenjeni obliki postavljalo pred mladega človeka.

Omejimo se tu na kratek, splošen uvod, v bodoče pa bom skušali opisati srednjo šolo tako, kot jo vidimo mi, ki čutimo vso težo današnjega srednješolskega sistema na lastni koži.

Da stopi srednješolski problem jasno in v enostavni obliki pred nas, je treba prikazati današnjo srednjo šolo takšno, kot je, z njenimi pomanjkljivostmi, oceniti njen namen, pomen in vlogo v današnjem šolstvu, poiskati vzroke, zaradi katerih je večini mladine nedostopna, skratka, prodreti moramo v njeno bistvo.

Pred današnjo srednjo šolo stoje v glavnem tri naloge. Dati mora dijaku, prvič, splošno izobrazbo, drugič, kvalifikacijo za nadaljnji študij in tretjič, mora stremeti za tem, da napravi iz dijaka značajnega človeka s trdno hrbtenico. V splošnem je današnji učni sistem usmerjen tako, da trpita splošna izobrazba in vzgoja na račun kvalifikacije.

Duševno obzorje, do katerega se dijak v srednji šoli dokoplje, še zdavnaj ne zadostuje za življenje. Problemov, ki jih kasneje sreča, se srednja šola ali sploh ne dotakne, ali pa jih naznači tako površno, da dijak o njih ne dobi prave slike. Gotovo spada k splošni izobrazbi tudi to, da dobi mlad človek o svetu vsaj približen pojem, da si zna, ko pride s srednje šole, vsaj na najbolj pereče probleme najti pravičen odgovor. Danes mora srednješolec večinoma iskati odgovor nanje izven šole, če ga hoče dobiti.

Znanje, ki ga prinese s srednje šole je razmeroma veliko, za nadaljnji študij pa ne preveč prikladno, ker je nesistematično urejeno, razbito in celo pri posameznih predmetih ne predstavlja zaključene celote. Vrhu tega je radi prenatrpanosti snovi z nepotrebnim balastom težko razložiti bistvene stvari.

Zgrešena vzgoja se kaže na več načinov. Z ene strani privede dijaka ves način podajanja snovi, izpraševanja, redovanja itd. do prepričanja, da je k vsemu, kar mora delati v srednji šoli, prisiljen, na drugi strani mu jemlje vsak čut za aktivnost. Dijak postane pasiven, navajen le na sprejemanje, lastne sodbe pa si o stvareh ne zna ustvariti. Na eni strani se kaže vestnega, marljivega, na drugi strani postane neiskren, se izmika dolžnostim in ogoljufa profesorja, kjer le more. Namesto da bi se znašel pred vsemi težkočami pripravljen, opažamo pri njem nesamostojnost, neodločnost in včasih popolno odsotnost čuta odgovornosti. Takšna vzgoja ima neugodne, včasih celo usodne posledice za mladega človeka. Namesto da bi postal koristen član družbe, napravi iz njega privesek.

Srednješolski problem pa se pojavlja pred nami še v eni obliki: ne samo v izboljšanju sistema samega, ampak v vprašanju dostopa na srednjo šolo. Večjemu delu slovenske mladine, to je delovni mladini, je srednja šola skoraj nedostopna. Za to skrbijo šolnine, vpisnine in nešteti iz-

datki, ki so s študijem zvezani. Vrednost srednje šole vidimo ravno v tem, da je z njo pri pravičnejšem sistemu dana možnost, priti do prave ljudske inteligence, to je takšne inteligence, ki bo iz ljudstva izšla, ga razumela in znala zato zanj tudi delati.

Vsa ta vprašanja bomo skušali v sledečih številkah podrobno obdelati, najti nanje pravičen odgovor in poiskati poti, po katerih jih je mogoče rešiti. Naš namen ni, da bi ubijali komu voljo do študija, ampak bomo skušali nasprotno poiskati vse možnosti, da bomo imeli od današnje šole čim več. Prav tako bomo z veseljem sprejeli vsak nasvet, vsako misel, ki bi prispevala k razčiščenju vprašanja in k njegovi rešitvi.

Prepričani smo, da je tudi pri nas zemlja že v tolikšni meri zrahljana, da nam bo s pomočjo mladini naklonjenih vzgojiteljev mogoče zastaviti lopato pri delu, ki naj pomaga graditi nov obraz slovenski srednji šoli. Prepričani smo, da bo pobuda, ki je izšla iz mladine same, naletela na polno razumevanje vseh onih činiteljev, ki v mladinskem delu ne vidijo zgolj uporništvu in neposlušnosti, ampak s skrbnim očesom in razumevanjem spremljajo iskrena stremljenja mladine, ki hoče tudi v našo srednjo šolo vnesti duha sproščenosti in nepotvorjene mladosti.

Ker nameravamo v prihodnji številki s tem sistematičnim obravnavanjem problemov naše srednje šole začeti, naprošamo vse bralce, zlasti svoje mlade tovariše, da nam sporoče predloge, ki se jim zde upoštevanja vredni pri organizaciji te razprave. V zadnjem času smo prejeli več pobud in smernic za to delo, prosimo pa tudi tovariše in tovarišice, ki o tej stvari še niso izpregovorili svoje besede, da store to sedaj.

Milan Bercè.

ZAČNIMO Z DELOM PRI NAS SAMIH (NEKAJ MISLI K RAZPRAVI O POGOJIH SODOBNEJŠE SREDNJE ŠOLE.)

Motto: Cankar o šoli.

»Kolikor avstrijski študent pridobi modrosti, si jo mora takorekoč spotoma in naskrivaj pobrati na cesti; domača vzgoja mu je da malo, šolska pa nič. Trdim celó, da šole, s katerimi nas je bil avstrijski Bog udaril, ovirajo duševni razvoj človeka, da nam, rekel bi zaplankajo razum, ker ga stiskajo ter ponavadi sčasoma res potisnejo v eno samo tesno strugo. C. kr. šole so bile že prvotno ustanovljene, da vzgajajo c. kr. uradnike, ne vzgoje pa niti takih ne, temveč le c. kr. pisalne stroje. Mladenič napravi maturo, je do vrha nabasan z različnim 'znanjem', a bolj od lune in zvezd mu je tuj tisti svet, v katerem živi in na katerega je navezan z vsemi nitmi svojega bitja in nehanja.«

Gornji citat, ki ga je napisal Cankar pred 25 leti, ni do danes izgubil prav nič svojega pomena. Kot v cesarsko-kraljevih časih vzgaja šola uradnike, pisarniške strojčke, ki ne znajo samostojno misliti, ampak samo topo izvršujejo ukaze direktorjev. Glavni vzrok tega je pasivnost dijakov v šolskem življenju, s čimer se sistematično vzgaja nesamostojnost. Posledica tega je, da tisti del mladine, ki se hoče samostojno udejstvovati, v večini primerov beži iz šole in zablodi v drugo, mladini zelo nevarno skrajnost, da šola zanika kot popolnoma nepotrebno ustanovo. Mnogokrat se konča tak beg iz šole s polomom v šoli in z uničenjem eksistence. Ti »sfalliranci« študenti kričijo po reformi vzgoje. Večinoma se pa v srednji šoli vzgajajo ljudje brez iniciativnosti, brez čuta za družbo — uradniške, advokatske in lakajske kreature, ki se jih ljudstvo upravičeno otepa in sramuje.

Vzgoja se mora v bistvu spremeniti. Mladina naj ne bo več objekt vzgoje, postane naj njen subjekt. Srednješolci naj ne bodo samo pasivni poslušalci proforskih modrosti, ampak naj tvorno sami posežejo v pouk. Mladina mora postati sama svoja vzgojiteljica. Naloga mladinskega gibanja ni samo borba za ekonomske interese mladine in za mir, ampak tudi vzgoja mladine za samostojno delo, vzgoja za odgovornost vsakega posameznika do njegove okolice, do družbe.

Iz mladine mora izginiti duh hlapčevstva, medsebojnega političnega sovraštva, osebnega stremuštva, surovosti, malodušja, strahu, brezbriznosti in nesamostojnosti. Med mladino mora zavladati duh ljubezni, tovarištva in skupnosti. Mladina mora postati samostojna, notranje svobodna, borbena in zdrava; zavedati se mora svoje odgovornosti do družbe.

Mahoma se vsa mladina ne bo dvignila in spremenila, ampak najprej le bolj dozoreli posamezniki, katerih naloga je, da vzgajajo ostalo mladino. Prevzeti morajo nase zavestno odgovornost do druge mladine, biti morajo aktivisti. Vzgjajali pa ne bodo z besedami in s praznimi govoricami, ampak z zgledom, s svojim življenjem.

Mladina mora aktiviste poznati; zato je nujno, da deluje vsak aktivist v mladinskih društvih in akcijah. Aktivist mora imeti krog prijateljev, ki mu zaupajo in mora biti priljubljen. Mladinsko gibanje mora biti osnovano na značajnih ljudeh, ki so moralno na višku. Človek, ki nima čistega odnosa do žensk, ki popiva, ne more imeti zaupanja pri tovariših. Aktivisti morajo biti do tovarišev prijazni in tovariški. Tovarištvo je treba izkazati posebno v težavah. Skupnost se goji predvsem v organiziranem skupnem učenju. Aktivist se nikdar ne prepira, posebno ne zaradi političnih debat, ne zbada svojih tovarišev zaradi drugačnega svetovnega nazora in ne zaradi njihovih osebnih napak ter ne preklinja. Aktivist je skromen in se ne baha s svojim morebitnim znanjem. Aktivist izpolnjuje v polni meri obveznosti do svojih tovarišev, do staršev, do šole in društev. Delo, ki ga začne v šoli, društvu, ali kjer koli, mora tudi znati dokončati. Aktivist mora biti najvestnejši član društev, v katerih je organiziran. Najvažnejše za aktivista je, da je široko izobražen. Poznati mora probleme mladine in svojega naroda. Aktivist mora biti tako izobražen, da ga tovariši vprašujejo za svet.

Marsikdo si bo mislil, da morajo po tem orisu dobri aktivisti biti mračni, učenjaški asketi, vzvišeni kot svetle zvezde nad svojo okolico. Nikakor ne! Nočemo knjižnih dihurjev in asketov z vdrtimi obrazi, hočemo vesela, srečna lica. Zdrav, pravilno gojeni šport naj spremlja vse naše delovanje. Biti aktivist ni nobena težava. To lahko postane vsak, četudi ima vse polno napak. Zavedati se moramo, da ni nobeden od rojstva popolen in da se značaji spreminjajo. Aktivisti morajo svoj značaj stalno sami izgrajevati.

Pojdimo pogumno na delo, da zgradimo novega človeka, katerega bistvena lastnost bo samostojnost in ki se bo zavedal svoje odgovornosti do naroda in družbe. Mladinsko gibanje bo imelo uspeh le, če bodo njegovi nositelji zgrajeni, značajni in priljubljeni, da jim bo mladina zaupala in šla za njimi.

L. M.

(IZ RAZGOVOROV Z LJUDMI)

Ko sem poleti popotoval po tistih krajih, sem se namenil, da obiščem Petra Helmana, čeprav sem dvomil, da me bo sploh sprejel; mislil sem, da se bo z dobro izmišljenim izgovorom potajil. Hotel sem pa vseeno poizkusiti, zakaj imel sem časa dovolj in volje in potrpljenja tudi za take priložnostne obiske, ki jih človek v življenju večkrat naredi, hote ali nehote.

Njih hiša je stala ob jezeru, vendar precej odmaknjena od velikih hotelov; bila je solidna vila, ki je v slogu kazala že dolgo vrsto let, pa se je človeku nehote silila z ne vem kakšno zanimivo posebnostjo v oči. Okoli vile se je razprostiral precej velik, parku podoben vrt, ki je bil čeden in skrbno gojen od ljubeče roke. Zdi se mi, da takrat niso imeli vrtnarja in da so vrt urejevale Petrove sestre in njegova mati.

Po precej dolgem izletu sem šel tja. Zelezna vrata v vrt so bila zaklenjena, zato sem pozvonil. Moral sem precej časa čakati, potem šele je prišla po vrtni poti služkinja in mi z vprašanjem, kaj da hočem, odprla vrata. Ko sem jo vprašal po mladem gospodu, je zmignila z rameni, češ, da ne ve, ali je doma, da pa bo pogledala. Zaklenila je zopet vrata in odšla po vrtni poti.

Peter Helman je bil moj sošolec v prvih dveh razredih gimnazije. V razredu ga je bilo komaj opaziti, bil je tih in miren, pravo nasprotje drugih, ki smo bili v otroški objestnosti večkrat predrzni in smo razgrajali, kot je to pač navadno v šoli. Bil je iz stare ugledne nemške rodbine, ki je svoje ime, svoje poštenje in svoj ugled skrbno čuvala v čudni odmaknjenosti od družbe. Peter je prihajal v šolo vedno skrbno in fino oblečen, vendar niso bile njegove obleke nikoli kričeče ali modno afektirane, prej so bile solidne in zastarele v kroju. Svoje gladke plave lase je česal vedno nazaj proti temenu. Bil je dober učenec, vendar v šoli je kakor na cesti vedno zamišljen in s tihim smehljajem. Meni se je zdel od vsega početka zanimiv, vendar ga nisem hotel nadlegovati z vprašanji, ko sem videl, kako se izogiba vsakih tesnejših stikov in daljših pogovorov s tovariši. Nekoč me je prehitel na cesti in stopala sva nekaj časa vstric. Končno je izpregovoril in me vprašal, če res pišem pesmi in jih pošiljam v liste. Presenečen in vzveseljen nad njegovo zgovornostjo sem se zapletel z njim v živahen pogovor, ki je pristrčno potekal. V njegovem govorjenju sem občudoval neko bistrost in jasnost; zaokroženost in polnost njegovih stavkov pa me je spravljala skoro v zadrego spričo mojega negotovega izražanja. Vendar je včasih v želji, da bi me čim bolj prepričal, izbruhnil v neko mrzlično preHITEVANJE besed. Bil je precej starejši od mene, telesno ne dosti močnejši. Ko sva se takrat ločila, sem ga povabil, naj bi se še sestala. Obljubil je. Nekajkrat sva še govorila, potem pa se je potajil in koncem leta je odšel na drugo šolo.

Kuharica ali služkinja ali kar je že bila, se je kmalu vrnila in mi rekla, naj grem z njo. Po kratkih nizkih stopnicah sva vstopila v hodniku podobno predsobo, kjer sem odložil plašč in klobuk.

>Gospod Peter prosi, da bi šli kar v njegovo sobo.<

Sel sem.

Peter me je sprejel z vljudnostjo in prijaznostjo rojenega plemenitaša.

»Sedi,« je rekel in me posadil v stol. »Iskreno me veseli, da si me obiskal in da si se sploh spomnil name. Saj so že kar daleč tisti časi, ko sva ze zadnjikrat videla.«

»Daleč so,« sem mu potrdil, »in rad se jih spominjam, čeprav se je najino znanstvo končalo na tako čuden in nagel način, brez vsakega pravega vzroka.« Zbodel sem ga kar iz neke objestnosti. Zardel je, vendar je ostal na zunaj miren. Začel je navaden pogovor, ki je tekel trdo in sekano. Obema je bilo težko in neprijetno, posebno, če se je utrgala nit pogovora in sva oba tipala za besedami, s katerimi bi ga zopet sprožila. Končno mi je bilo vsega dovolj pa sem mu to tudi rekel. Bil je presenečen in osupel, vendar sem opazil, da se je tudi on oddahnil in da bi še rad izpregovoril kako pametno besedo kakor nekdanj. Nasmehnil se mi je.

»Imaš prav,« je potrdil, »toda pojdiva raje ven, na izprehod.« Ozrl se je kot v nekem strahu okoli sebe. Potem sva šla.

»Tam notri je vse nekam zatohlo in me mori, veš,« mi je razložil.

Stopila sva na cesto, ki je šla tik ob jezeru, med drevesi. Sonce se je ta čas že precej nizko sklonilo nad jezero — in ladje in gladina so se bleščali v poševnih žarkih, ki so snopasto lili izza nagrmdenih oblakov nad gorami. Svetle stene hotelov so poslednjič zažarele pred nočjo. Od kavarn je plula godba in se mešala s šumom vode, ki je ves čas lahko butala ob obalo. Izprehajalci so se vračali domov na večerjo in na ples v kavarnah.

»Tako sva včasih hodila,« sem se nasmehnil.

»In sva se menila o samih lepih rečeh,« je on dopolnil.

Oba sva se toпло spominjala nekdanjih dni.

»Na Rožniku sva bila in sva gledala čez Barje in Krim prav na morje za Krasom, ki se je slikalo po nebu. Barje je vedno bolj temnelo in rad sem poslušal tvoj glas kot kako nežno lirično pesem.«

Naglo se je okrenil k meni:

»Ali veš, da sem se bal tistih pogovorov?«

»Zakaj neki?« sem se nasmehnil.

Njegov obraz je bil resen.

»Čakaj, razložil ti bom. Če sva že tako daleč, da o tej stvari govoriva, ti bom povedal vse, saj sem si itak že tako zaželel resnega in pametnega pogovora. Povedal ti bom marsikaj, kar te bo zanimalo kot literata in, upam, tudi malo kot prijatelja. Vprašal si me, zakaj sem se bal tistih pogovorov, pa ti bom skušal čisto iz srca in po pravici povedati. Ali se morebiti spominjaš tistega čaja pri Plesovih, kjer sva se po čudnem naključju sešla?«

»Da, dobro se spominjam! Zdi se mi, da si bil prav tiste dni izredno odljuden in mračen in da so te čudno gledali, ko nisi skoro ves čas izpregovoril niti besede. Tedaj sva bila prvič v večji družbi skupaj.«

»Tako je. Prvič sva bila tedaj v družbi skupaj. In prvič v dekliski družbi. Zame je bil tedaj dan velikega presenečenja. Ti, ki si bil takorekoč moj učenec, ki sem te vedno smatral kot otroka, na katerega lahko sipljem svojo učenost, ti si se mi pokazal v čisto drugi luči. Stal si sredi dekliske družbe in si stresal besede, kar jaz nisem nikoli mogel in znal, če sem si še tako želel. Pod krinko resnega in modrega mladeniča pa je odkrito ti povem, žarela in tlela silno sla in poželjenje. Bil sem neokreten

in neroden, da so se norčevali iz mene. Po naravi sem zelo bojazljiv, in rečem ti, da sem se tresel pred tem, da bi me kateri mojih sošolcev udaril, zakaj bil sem v dvomih, ali bom imel pogum, udariti ga nazaj. To bojazljivost pa sem skušal zakriti z molkom ali z modrim, logičnim govorjenjem. Deklet sem se bal in sem se jih izogibal. Toda tudi jaz sem ljubil. Da ne bo med nama neumnih misli, se pogovoriva naravnost. Ljubil sem tvojo Miro in težko, da, obupno mi je bilo, ko sem videl, da jo ljubiš tudi ti.<

Bil sem zaprepaščen in mu nisem vedel besede.

>Ce se ti ljubi poslušati, bi ti razčlenil svoje življenje, da ga boš videl z vsemi nadlogami in z vso njegovo boleščjo.<

>Prosim.<

>Roman ali tri klaftre dolgo tragedijo boš lahko napisal na moj tekst in brez dvoma boš žel imenitne uspehe,< je rekel z bolnim posmehom.

>Začni!< sem mu velel.

>Na primer, začnimo takole. Zamisli se v tale ali približno takle položaj, Drejc! Jedilnica, salon ali kateri koli drug prostor, ki je lepo in udobno opremljen. Tvoj dom. Soba je v zimi imenitno topla, saj gori v pečeh vesel plamen. Luči gorijo svetlo, včasih tudi nekoliko zasenčeno. Okoli mize, po foteljih, zofah sede ljudje in luč jim obraze veselo barva, ko se drug drugemu nasmihajo. Med njimi se plete tih pogovor, počasi, kot tisti cigaretni dim, ki se ves čas mota med njimi. Moški sede resno in nehote jih spoštuješ, nehote občuduješ njih dostojanstveno spodobnost. Ti sediš med njimi in si njih mali in mladi sorodnik. Včasih govorijo tudi o tebi, pristrčno zafrkljivo in ti dajejo svete, ki so iz srca, pa čeprav včasih ne prav dobro premišljeni. Ti pa veš, da so dobro namenjeni in takrat te ganejo v celem občutju, v celem polmotnem okolju. In takrat ti je toplo in z vso silo, z vsem svojim notranjim bistvom začutiš, kako nekako pripadaš tem ljudem in temu okolju. Da si njih sorodnik in da je usoda, ki je nad njimi in nad družabnim redom, ali nad kako prav posebno družbeno formacijo, ki je morda kljub temu, da ni nikjer zabeležena, v življenju te ali one dežele zelo pomembna; da je ta usoda, usoda tvojega življenja in da te ta vedno vleče s seboj. Čeprav boš delal kake logične sklepe o osvoboditvi iz okov te usode, mislim, da si boš kakor vsi drugi v dnu svoje notranjosti le toliko svest te pripadnosti, da boš vedel, da so vsi tvoji sklepi zgolj lepa laž. In ta zavest bo nate še toliko bolj bolešno vplivala.<

Vidiš, ko se zaveš vsega tega in to tudi občutiš, tedaj te že trajno vežejo neke vezi; podložen si sili rodbine in okolju svoje rasti. Rodbina v širokem pomenu besede je velika sila, ki večkrat usodno soodloča v naših nehanjih. To so tisti ljudje, s katerimi te veže čisto podobno, ali enako pojmovanje sveta in večnosti, pa podoben odnos do drugih, do soljudi, ki pripadajo drugi družabni formaciji. In če hočeš kdaj drugače misliti, boš v dnu vedno prepričan, da imajo le oni prav. To je tisto, kar je vezalo ljudi skozi stoletja in tisočletja. Boj velikega duha z ljudmi, iz katerih je izšel in ki so ga v dobri nameri skušali zajeti čim bolj kot človeka, nikoli pa kot duševnost, je ena tragičnih potez, ki jih vsak čas srečujemo v zgodovini umetnosti. Vzemimo pa, da se eden teh velikih duhov vseeno osvobodi in iz notranjega hotenja ustvari delo, ki je v bistvu nasprotno temeljem, na katerih so njegovi predniki zgradili stavbo svojega svetovnega naziranja — ali misliš, da ne bo imel znamenja rodu vseeno?

Mislím, da ga bo imel. Premisli, ali bi mogel biti van Gogh plemenitaš; — premisli, če poznaš njegovo delo. In povej mi; ali ne bi bil strašen paradoks, če bi rekli, da je bil Goethe kmet. Dva silna kontrasta v življenju in v umetnosti. Tukaj prekipenja in izžarevanje silne borbe in silne erotike, tam v obrušeno obliko zajeta modrost in plemenitost.<

Pripovedoval je dalje.

>Izhajam iz tistih ljudi, ki so se pred stoletji natepli iz malo severnejših krajev (večinoma iz nemških dežel) v to zemljo. Bili so podjetni, krepki ljudje, ki so iskali krajev, v katere bi prelili svojo brutalno moč in katere bi kolikor mogoče prepredli s svojimi zvezami in s svojo trgovino. Ta zemlja, ki jo greje sonce od bližnjega morja in hladi veter od Alp, ta zemlja je bila res nekaj nadvse ugodnega za njih delovanje. Res so imeli mnogo čuta in so vedno prav izbirali pokrajine, v katerih so se ustavili.

Bili so utrjeni in trdo kovani v vseh težavah in revah, ki so takrat zadevale seleče se, čeprav bogate ljudi; zato so z veliko voljo in potrpljenjem začeli novo življenje v novih razmerah. Tako so si v silnih neprilikah in težavah ustvarili bogastvo, zakaj oni sami so prav spoznali, kakšne zaklade hrani ta zemlja v svojih poljih, gozdovih in na svojih cestah. Z bogastvom so osnovali dobro trgovino, ki je bila tiste čase sploh večinoma v njihovih rokah; nekateri so imeli tudi velika posestva in tako so si s časom priborili neko neuradno, vendar od vseh tiho priznano plemstvo. Mnogo rodbin je utonilo v množici in so postale njen del, ne da bi se zavedale svoje prav posebne rasti in nekega posebnega, določenega položaja v družabnem in gospodarskem življenju te dežele. Kar pa je družin ostalo, so tem bolj oholo in nedotakljivo čuvalje svojo osamljenost in svojo, moram poudariti: zelo značilno odmaknjenost od drugih ljudi.

Prvi pogoj v življenju dobrih gospodarstvenikov je kompromis. Kompromis z ljudmi, kompromis z državo in kompromis z vladajočo cerkvijo. Razumel boš, da so jih skleпали tudi moji predniki. Z ljudmi so stali v mrzlih, strogo začrtanih odnošajih, ki pa so malokdaj postali zaostreni. Z državo so bili solidarni in so se večkrat celo navduševali za njo. Avstro-Ogrska je bila njih življenjski prostor; bila jim je dobra mati in jih ni ovirala v njih rasti. Tesne stike so navezali z rimsko-katoliško cerkvijo; ta je bila kot nekaj posrednik med njimi in med ljudstvom.

Tako je moja rodbina rasla in se množila, dokler ni dosegla svojega viška in potem obstala na mestu v mirnem in ponosnem samotarjenju. Trgovina je sicer še vedno dobra šla, vendar — zastoj rasti pomenja začetek propada in gnitja. Nekateri mojih prednikov so se potem posvetili uradniškemu poslu, samostojnega in samorastlega dela ni pokazal nihče. V mirnih, predvojnih časih je bil to kar zadovoljiv in skoro edino mogoč položaj, ki je nudil človeku varno zavetje in miren in topel kot. Toda prišla je vojna in z njo strašen propad naših družin. Družabna oblika, ki je toliko let imela ugleden sijaj v svojem poslu in v svojih premoženjih, pa se v tem tudi temeljito izčrpala do slabotnega (vendar pod starimi prilikami mogočega) životarjenja, ni imela tvornih moči za nova dejanja v novem življenju. Družabni in gospodarski bojkot inteligence do maloštevilnih preostalih naseljenih rodbin je tem bolj pospešil umikanje te družabne tvorbe s pozorišča kulturnega in splošnega dogajanja. Prišlo je zadnje razdobje življenja naših rodbin. V tem življenjskem koncu pa sem se rodil in bom živel jaz svoje neplodno življenje zadnjega Helmana.

Moje življenje je bilo do sedaj na zunaj skoro brez pretresov in razgibanih dejanj; živel sem brez sebi enake družbe, sredi starih tet in sorodnikov, ki so imeli zame vedno kopico svetov in modrih svaril in tudi toplo, vendar prikrito ljubezen, ki pa jo otrok malokdaj čuti in uvažuje. Strogo in mirno življenje me je večkrat težko stiskalo in morilo. Mlad človek gleda v mlado dobo, pa je z vso svojo prepolno in neizkričano dušo privezan na ugledne in spoštovane sorodnike in na ozek krog znancev. Gleda tovariše v šoli: vsi napeti in živi razpravljajo o tej ali oni stvari, si česa želijo, za nečem stremijo; z eno besedo: so ljudje, ki gledajo v bodočnost kot na torišče močnega in zavestnega dela. Oni imajo cilje, imajo naloge!«

Začel se je vživljati in njegova mirna, strogo umerjena beseda je vzplamenela.

»Ko sem ti prej govoril o uklenjenosti v rodbini, se o tem nisem mogel najbolje izraziti, mislim pa, da si me vseeno razumel, posebno ker si kljub vsemu moj prijatelj. Vidiš, ko sem vse to, kar sem ti prejle razlagal, premislil in preudaril, pa tudi videl, kam gre pot naših rodbin, tedaj sem z grozo opazil, da leži pred menoj prazna pot življenja, brez smotra. Trdno sem uverjen, da smo brez moči za nova dejanja. Ne smemo se več vmešavati v življenje in ono bo šlo mimo in preko nas. In to, verjemi mi, ni lahek občutek.«

Glas se mu je začel krhati.

»Najhuje me je zadelo, ko sem videl tvojo ljubezen do Mire, ki je bila tedaj tudi moja tiha sanja.«

»Danes mi je težko, lahko verjameš,« sem se mu skušal nekako opravičiti.

»Pusti, naj gredo stvari svojo pot. Takrat mi je bilo hudo. Zdelo se mi je, da stojim pred teboj ves majhen in ubog, nebogljen in ljubezen je še vedno tlela v meni — morda tli še danes.« Zdelo se je, da pomišlja, kot v težki bolesti.

»Potem se nisem približal nobenemu dekletu več, čeprav me je vilo po ležišču v tistih obupnih nočeh brez spanja. Pred menoj je stala še vrsta praznih let, brez obetov in ciljev in želja in v to praznoto naj bi potegnil bitje, ki čaka morda drugače sončno poletje življenja.«

Molče sva stopala nazaj proti njihovi hiši. Na njegovem obrazu sem opazil naveličan in vsega truden izraz. Pred vrtnimi vrati njihove hiše sva zopet postala. Iz mraka je tedaj posijala deklinška postava v beli obleki.

»Poglej, ali ni tam Mira?« je zašepetal ves blede, mi v naglici stisnil roko in izginil v mraku vrta.

Prečkal sem cesto, da sem prestregel Miro, ki mi je bila prišla naproti. Objeta sva stala ob jezeru in gledala v bogato razsvetljena zabavišča na nasprotnem bregu. Motno in sanjavo je zvenela pesem od njih. Jaz sem mislil na ubogega Petra, ki ljubi mojo Miro in ki toliko premišljuje. Nikoli se ne bo iztrgal iz začaranega kroga, v katerega ga je postavilo življenje. Ne volje ne moči nima za to. — Zdaj sedi v družbi mračnih družinskih portretov in lista po knjigi. Nemara pa mu je težko, legel je na divan in se zazrl v strop. — Kako daleč sva ta trenutek jaz in Mira od nje. Drživa se za roke, okrog naju je tišina in v najinih srcih toplota, ki jo je dahnila vanju misel na srečo.

MED KMETSKO IN INTELEKTUALNO MLADINO

Razmere, v katerih živi današnji mladi rod, bodisi intelektualen, bodisi kmetijski, so se v zadnjih dveh desetletjih znatno izpremenile. Dejstva, ki jih danes nihče več noče zanikati, ker jih pač ne more, dejstva, kot n. pr. splošna brezposelnost v vrstah razumniškega naraščaja, katastrofalno obubožanje našega kmetijskega ljudstva zahtevajo od nas, da se vanje poglobimo in da v skladu s temi dejstvi usmerjamo naše delo.

Odveč bi bilo poudarjati, kakšne dolžnosti ima slovenska študirajoča mladina, ki noče stati daleč od svojega ljudstva, ampak hoče rasti ob njem, mu biti ob strani ter se skupaj z njim boriti za ideale, ki so temu ljudstvu in prav tako njegovi mladini program, ki ga je treba izvojevati. Zakaj med ljudstvom in njegovo mladino, pa najsi ta izhaja iz vrst meščanstva, ne more biti prepada. Udarci, ki padajo po slovenskem ljudstvu, zadevajo v živo tudi njegovo mladino. Dokaz za to imamo vsak dan pred očmi: odstotek študirajoče mladine iz vrst delavske in kmetijske plasti našega naroda se vedno manjša. In narobe, ne more biti sreče in blaginje po naših vaseh, ki jih izrabljajo podeželski magnati, če iz teh vasi ni izšla vrsta mladih ljudi, ki bodo vas dvigali in jo branili.

V prvi številki je ugotovil tovariš, ki je načel vprašanje sodelovanja med kmetisko in razumniško mladino, porazno dejstvo, ki pa ne vzbuja posebnega začudenja. Ugotovil je, da pretežna večina slovenske inteligence z zelo majhno skrbjo motri propadanje naših malih kmečkih gospodarstev, ki označuje vso povojno dobo. Tudi v krogu mlade, doraščajoče slovenske inteligence s prav tako neznatnim zanimanjem spremljajo življenje naše vasi. Tudi to ni nič čudnega. Saj se ta mladina prav malo peča celo s svojimi lastnimi problemi. Njeno obzorje navadno ne sega preko nogometnih atrakcij in podobnega. Kje so vzroki za to malomarnost, ni posebno težko ugotoviti. Mi smo že nekajkrat skušali označiti čudne poglede, ki jih ima ta mladina, če jih sploh ima, na najbolj pereča vprašanja našega naroda in naše dobe sploh. Sicer pa bi bilo smešno, če bi kaj drugega v tej smeri tudi pričakovali. Sodobna šola iz umljivih razlogov ne da učečemu se naraščaju niti najosnovnejših prvin nekega v resnici življenjskega znanja, ki bi mladini omogočalo orientacijo v življenju in družbi. Mladina je v tem oziru prepuščena popolnoma sebi sama. Le kolikor se sama loti svoje vzgoje, toliko moremo od nje pričakovati zrelosti in razgledov.

Če pomislimo, da tvori kmetijska mladina dve tretjini vse slovenske mladine, šele občutimo, kako sramotno majhna je pozornost, ki jo bodoči slovenski intelektualci posvečajo položaju, v katerem je ta del mladine.

Jasno pa je, da je ena glavnih nalog progresivnega mladinskega gibanja, ne samo seznaniti se s potrebami in dosedanjim delom te mladine, ampak stremiti po neprestanem poglobljanju medsebojnih stikov.

Zalostno bi bilo, če bi se tudi kmetijska mladina v tako majhni meri bavila s problemi, ki jo tarejo, kot vidimo to pri nas. Ta mladina si je nujno morala zastaviti vprašanje, kdo je našo vas spravil na rob propada,

začela je razmišljati o nalogah, ki jo čakajo. Uvidela je, da je tudi na vasi tradicionalna delitev v dva tabora imela žalostne posledice. Ta cepitev ni razjedala samo kulturnega udejstvovanja, ampak je zasekala globoke rane samemu gospodarstvu. Politična pokvarjenost, ki smo jo doživljali, je v kmetem ljudstvu omajala vero v pravico. Mimo vseh teh dejstev zavedna kmetijska mladina ni mogla iti. Spoznala je, da se mora končati žalostna tradicija, da bi namreč naš kmet služil zdaj temu zdaj onemu gospodarju in plačeval medsebojne račune obeh političnih strank. Nadaljevati to politiko, bi se reklo, našo vas še dalje pustiti v oblasti socialnih pretresov, pustiti jo, da polagoma popolnoma propade.

Dvig našega kmeta ni mogoč brez podpore vseh pozitivnih sil delovnega ljudstva, ni mogoč brez široke organizacije, ki stoji izven vpliva politične igre. Zato se je kmetijska mladina jela organizirati, ustanovljati je začela svojo lastno demokratično kmetijsko organizacijo. Društvo kmetijskih fantov in deklet pomeni prvi in močan steber v tej organizaciji. To misel, da je namreč potrebno osnovati krepko povezanost vse kmetijske mladine, so iskreno podpirali tudi vsi oni, na žalost redki kmetijski sinovi, ki jim je bilo dano, izobraževati se na slovenski univerzi. Sinovi kmetijskega ljudstva, ki se mu niso odtujili, temveč so mu s svojim znanjem želeli pomagati v boju za lepše življenjske pogoje, so ustanovili svojo lastno organizacijo, akademski agrarni klub »Njivo«, v katerem so se zbrali mladi ljudje, ki so smatrali za svojo prvo dolžnost, podpirati stremljenja svojih kmetijskih tovarišev. Pri tem jim seveda ni prišlo na misel, da bi se jim vsiljevali za njihove voditelje, ker so se dobro zavedali, da mora biti v tej organizaciji nosilec vsega dela kmetijska mladina sama. Srečna rešitev tega organizacijskega problema je povzročila, da je ta neodvisni pokret v tako zavidanja vrednem obsegu zajel slovensko kmetijsko mladino. Po naših vaseh so zrasle neodvisne mladinske organizacije, ki so v petnajstih letih svojega obstoja opravile pomembno socialno in prosvetno delo.

Kakšni so torej vidiki za poglobitev odnosov med obema plastema slovenske mladine? Prvi pogoj je, da prelomimo s tisto mrzlo, brezbržno razdaljo, ki nas je ločila od kmetijskih tovarišev. V 10. številki »Grude«, glasila Zveze kmetijskih fantov in deklet, smo braši pod naslovom »Razveseljiv pojav« besede, ki kažejo, da je naš skromni poskus v prvi številki »Slovenske mladine« naletel na razumevanje in odobravanje v vrstah kmetijskega naraščaja. Izrazili smo našo iskreno željo, da se kompleksu vprašanj, ki ga tarejo, približamo kolikor mogoče temeljito, da se ustvari med nami vez zaupanja, ki smo ga doslej tako zelo pogrešali. Vendar pa bi bilo zgolj teoretično obravnavanje vprašanj kmetijske mladine, dasi ni mogoče zanikati njegove pomembnosti, vse premalo. Poznavanje teh vprašanj nam mora služiti samo kot nujna predpriprava in kot izhodišče za bodoče delo. Nočemo sicer postavljati kakega strogo začrtanega programa, ker vemo, da take programatske napovedi le redkokdaj presežejo svoj papirnati okvir. Prepričani pa smo, da se nam bo, če se bomo dela lotili z ono odkritosrčnostjo, ki je mladini lastna, in z resno voljo, sama odprla pot, po kateri nam bo treba hoditi. Poudarjamo, da je samo spoznanje, kje nam je določeno mesto, premalo. Prav tako kot za naše srednješolske probleme, bo treba tudi vprašanje razmerja med kmetijsko in intelektualno mladino obdelati v smotrno organizirani anketi, ki bo vsestransko osvetlila to pereče vprašanje.

Ko sem služil vojake, sem bil »čato«. »Čato« je turška beseda in pomeni vse naprej od Save — pisarja. Torej bil sem pisar. In pisar pri vojakih mora znati vse in pomagati povsod.

Toda najljubši posel od vseh teh pisarij mi je bil čitanje in pisanje pisem navadnim, nepismenim vojakom. Analfabetov je bilo v moji četi mnogo. Največ so bili to tako imenovani šiftarji, Albanci, — kdor je bil vojak, jih pozna, — poljedelci in pastirji tam doli iz najjužnejšega dela naše domovine.

Tistega dne je bilo vroče in leno so vojaki postopali po dvorišču vojašnice in se menili o svojih domovih, saj se je njihov rok že bližal koncu. Sedel sem v četni pisarni in po kosilu čital »Politiko«, ki jo je poročnik dopoldne pustil na svoji mizi.

Popolnoma tiho je vstopil redov Omerović Redžep; da ne bi bila zaškripala vrata, bi ga ne bil mogoče niti slišal.

Redžep je bil šiftar — musliman. Tam nekje daleč od Kumanovega ga je rodila albanska mati. Tega Redžepa, majhnega, z dolgimi ozkimi brki, skoro nikoli nisem videl, pogosto je bil na straži ali pa je spal. Stopil je k mizi:

»Čato, napiši mi pismo!«

In umazana roka mi je pomolila na mizo polo papirja, modro kuverto, znamko in dve »Dravi«. Vse je stalo prav tri dinarje. Kuverta, papir in znamka, vse to skupaj je bilo »pismo«, »Dravi« pa plačilo za trud. Bilo je nekaj samo ob sebi umevnega, zameril bi mi bil, če cigareti ne bi bil hotel vzeti.

Trikrat je moral Redžep prodati po pol svojega hlebca, trikrat je ostal napol sit — kajti šiftarji mnogo pojedjo, — da je mogel kupiti »pismo«. Toda odločil se je bil, da bo pisal domov, prvič po osemnajstih mesecih.

Fantu je bilo nekako nerodno; ni me namreč dobro poznal, mencial je pred mizo, da se mi je kar malo smilil.

»Komu naj pišem, Redžep?« sem ga vprašal.

»Huseinu!«

»Kdo pa je Husein, brat, prijatelj?«

»Brat, brat!« je hitel in dobro se mu je zdelo, da sem uganil.

»No, in kaj bova pisala, Redžep; ti mi kar narekuj, pa bom pisal vse, kar boš rekel.«

»Čato, ti znaš to bolje, ti si hodil v šolo in znaš vse napisati... Jaz sem le siromak, nisem hodil v šolo, veš, pri nas v planini nimamo šole...« S tihim glasom, proseče, je pripovedoval vse to.

»Pa vseeno ne morem, ker ne vem, kaj hočeš sporočiti domov.«

»No, naj pošljejo obleko; komandir je rekel, da nas bo odpustil domov prvega.«

In pričel sem pisati v Redžepovem imenu:

»Dragi brate Husein!

Jaz sem zdrav in živ in isto želim tudi Tebi in Tvojim. Evo me, da se Ti javim s tem pismom...«

Res, v šoli se nisem učil tega, naučila pa so me te šablone pisma, ki so jih dobivali preprosti vojaki-tovariši od svojcev in katerih sem jim na stotine prebral.

Ko sem nato premišljeval, kako bi pisal, da bi bilo Huseinu bolj jasno, me je Redžep prekinil in mi pričel praviti svoje misli, katere je očitno med tem iztuhtal:

»Cato, piši, da je tu zelo vroče in če so ovce zdrave, ali nosijo tobak na monopolsko postajo in če je stari Džemal že umrl. Da sem se slikal, piši, in da pošiljam eno sliko, naj to tudi Fatimi pokažejo, dobro naj pazijo na mladike in naj mi pošljejo obleko, srajco in še eno srajco. Veš, čato, eno srajco nosimo odspod (to je bila ona prva srajca), in eno čez (to je bila druga srajca), in opanke in...«

Kot iz strojnice so se usule misli.

»Počasi, počasi,« sem ga prekinil, »saj tako ne bodo nič razumeli, vse si pomešal, ovce in tobak, fotografijo in srajce in mladike in Fatimo... Res, Fatima, ali je Fatima tvoja žena?«

»Žena,« je kratko in mrko odgovoril.

Pričel sem pisati vse po vrsti o vremenu, o tobaku, sliki in naj pošljejo srajco in še eno srajco.

Tako sva prišla do pol strani. Bil sem v dobri veri, da je razumljivo in jasno.

Mislil sem si, da ne more biti več dosti do konca in prižgal sem si »Dravo« in se naslonil v stolu nazaj.

Ali za Redžepa se je glavni del pisma šele pričel. Doslej sem pisal še dokaj po svoji glavi, in ko sem mu prečital, je bil zadovoljen.

Potem pa se je globoko zamislil in oči so mu svetleje gledale.

Sedaj se je pa spomnil nekaj važnega, sem si mislil in motril interesantno glavo moža pol turške pol dinarske rase. Odklašljal se je in važno dejal:

»Piši sedaj: pozdrav Zečiju, pozdrav na Asánu, pozdrav na Sulejmónu, pozdrav... Ali si napisal, kako si napisal?«

Prečital sem mu z malomarnim glasom, kot se pri nas taki pozdravi čitajo.

»Pozdrav Asánu, Zečiju, Sulejmónu...«

»Kako to, bre, vsem en pozdrav si napisal. To pomeni, da pozdravljam samo enega. Vsakemu moraš napisati pozdrav, sicer bo užaljen in ne bo hotel govoriti z menoj, ko se bom vrnil iz vojske. Ali ne veš, da bo celo selo bralo to pismo? Moraš pisati vsakemu pozdrav, razumeš, vsakemu v vasi, ki sem mu prijatelj.«

Tedaj sem se spomnil Fatime.

»Redžep, poslušaj, ali za ženo, za Fatimo, ne bova nič napisala, ali ji nimaš nič sporočiti ali vprašati? Pa bi jo vsaj prvo pozdravil, če že končuješ s pozdravi?«

»Bože sačuvaj!« je vzkliknil. Naravnost prestrašil se je mojega »brezbožnega« govorenja. »Tega pri nas ne smemo. Za ženo se nikdar ne vpraša, taka je naša vera!«

»Jaz pa sem mislil, da boš vendar poslal lepe pozdrave in še kaj več svoji sladki Fatimi?« sem smehljaje omenil.

Pravoverni pa se je razljutil, da so se mu brki pobesili, in zresnil sem se tudi jaz.

»No, pa govori, Redžep, bom pisal, kakor boš hotel!«

»Pozdrav na Sulejmóna, pozdrav Muháremu, pozdrav Rebiúlu, pozdrav El-Sáidu, pozdrav na čiča Musliju, pozdrav na Haišla, pozdrav...«

Mnogo, mnogo pozdravov, cela stran pisarniškega formata, polna imen iz muslimanskega koledarja — ne, živih imen iz sela Agin-han. Karlu Mayu bi prišla prav ta imena, jaz si jih nisem mogel vseh zapomniti. Redžep pa je gledal v duhu vse te možake in fante (ženske ni bilo nobene med njimi!), kako hodijo za svojimi ovcami, kako sade in trgajo tobak... Njemu je bila to vsa vas, ves svet. V njegovih očeh, ko mi je narekoval ta imena, sem videl to selo in obraz mu je izdajal željo: domov, domov, na to dobro zemljo, med Huseine in El-Saide...

In končal je pismo z besedami:

»...na koncu pa še vse druge prijatelje in sosede pozdravlja

Redžep Omerović.«

Béla:

V noči

*Čuješ šum dežja,
ki na okno bijoč
pada v noč brez dna?*

*Divji krik srca,
ki v nebo vpijoč
trga noč brez sna?*

*Silni šum vetrov,
daljni spev gozdov
domovine moje?*

*Sredi daljnih mest
slutiš li bolest,
ki mi v srcu gloje?*

Resnično, domovina, nisem te ljubil kakor emerav otrok, ki se drži matere za krilo; tudi te nisem ljubil kakor solznomeškobni vzdihovalec, ki ti kadi v lice sladke dišave, da te skele uboge oči; ljubil sem te s spoznanjem; videl sem te vso, v nadlogah in v grehah, v sramoti in v zmotah, v ponižanju in bridkosti; zato sem z žalostjo in srdom v srcu ljubil tvojo oskrunjeno lepoto, ljubil jo stokrat globlje in stokrat višje od vseh tvojih trubadurjev!

(Ivan Cankar.)

RAZGLEDI

MLADEGA RODU

V prvi številki letošnjega letnika smo osnovali nov obsežen razdelek naše revije, razdelek, ki smo si ga vsi tako želeli — Razglede mladega rodu. Obenem smo tudi povedali nekaj besed o njegovem smislu in namlogi. Zapisali smo, da je namen nove rubrike, zbirati v urejeni obliki odmeve na vse pojave, ki po svoji vsebini in tehtnosti terjajo našo pozornost. Poročati je treba o njih brez trohice strankarske strupenosti (ki smo jo pri naši reviji že v začetku izključili). Obravnavati jih hočemo na podlagi merila, ki smo si ga za ocenjevanje javnega dela kot edino pravilnega izbrali; vrednotiti hočemo vsako javno dejanje po lastni pameti, po tem, koliko to dejanje prispeva k bogatitvi slovenskega in občečloveškega kulturnega zaklada.

Naša posebna pozornost bo veljala kulturno-socialnemu delu slovenske mladine, ne bomo pa šli mimo naporov mladine drugih jugoslovanskih narodov, kot tudi ne bomo zanemarili prizadevanj demokratske mladine vsega sveta.

Tovariš in tovarišica! Nove knjige, ki s svojo problematiko pritegujejo zanimanje mladine, odrska in likovna umetnost, glasbene prireditve, mladinsko delo pri nas in drugod, z eno besedo, vse, kar tvori okvir našega udejstvovanja in o čemer dan za dnem premišljujemo, o vsem tem piši, da bodo »Razgledi mladega rodu« zgoščen in razgiban prikaz najznačilnejših potez našega časa, da bodo oris, ki ne bo golo zbiranje podatkov, hladna statistika »brez duše in srca«, ampak bo s sleherno vrstico izražal nezamegljen, svoboden in kritičen pogled slovenske mladine, ki hoče svojo revijo neprestano izgrajevati in se ob njej vzgajati!

MED KNJIGAMI

SOCIALNO EKONOMSKI INSTITUT IN NJEGOVE PUBLIKACIJE

Prepričani smo, da je med našimi čitatelji mnogo takih, ki se zanimajo za razne socialno ekonomske probleme, zato smo se namenili priobčevati na tem mestu razne zanimivosti s tega področja, zlasti pa imamo namen poročati o novih knjigah in publikacijah, ki obravnavajo predvsem probleme slovenskega narodnega gospodarstva. Menimo, da je dolžnost vsakega slovenskega dijaka, če se že temeljiteje ne bavi z našimi socialno-ekonomskimi vprašanji, da vsaj v glavnih obrisih pozna najbolj pereče probleme slovenskega narodnega gospodarstva, katerih rešitev je tako odločilno važnosti za naše gospodarsko, socialno in kulturno življenje. Slovenska gospodarska literatura je razmeroma precej pičla, vendar pa prav v zadnjih letih razveseljivo narašča in imamo danes že lepo vrsto del, ki temeljito proučujejo razmere in pogoje našega narodnega gospodarstva in njegovih posameznih vej. Upamo, da bomo z objavljanjem kratkih poročil o aktualnih delih z gospodarskega področja zainteresirali za njih študij one čitatelje, ki se za to zanimajo, ostale pa bomo vsaj seznanili z novimi deli iz naše gospodarske literature. Če bomo s tem izpodbudili vsaj nekaj čitateljev k študiranju naših gospodarskih problemov, je s tem naš namen dosežen.

Danes hočemo seznaniti na kratko naše čitatelje z edino ustanovo v Sloveniji, ki se sistematično bavi s proučevanjem in analizo naših gospodarskih problemov z namenom bodoče izvedbe načrtnega gospodarstva, s **Socialnim ekonomskim institutom** v Ljubljani. To je zasebno društvo, katerega člani so javni delavci v naših

gospodarskih in socialnih ustanovah in ki ima po svojih pravilih namen zbirati in raziskovati dejstva in pojave našega gospodarskega in družabnega življenja, proučevati možnosti za čim boljše izkoriščanje danih sredstev in energij, skratka, iskati poti za izboljšanje življenjskega nivoja našega prebivalstva ter vzbujati in javnosti zanimanje za te probleme. Institut se ne bavi toliko s proučevanjem splošno socialnih, kot gospodarskih problemov, vendar pa je radi svojega namena, dvigniti nivo našega ljudstva, socialna ustanova.

Glasilno Socialno ekonomskega instituta je revija »Tehnika in gospodarstvo«, ki objavlja v člankih o posameznih gospodarskih vprašanih rezultate dela instituta in z njimi seznanja širšo javnost. Posebno opozarjamo na revijo naše tovariše, ki se nameravajo podrobneje baviti z vprašanji našega gospodarstva, ker bodo našli v njej celo vrsto člankov naših najodličnejših gospodarstvenikov, ki obravnavajo naše najbolj pereče gospodarske probleme.

Obširnejše študije svojih sodelavcev objavlja institut v zbirki študij socialno ekonomskega instituta, v kateri so do sedaj izšle sledeče: dr. Andrej Gosar: »Gospodarstvo po načrtu, njegove naloge in problemi«; »Socialni problemi slovenske vasi« I. zvezek (dr. Ivo Pirc: Asanacija naselja, Franjo Baš: Življenjski nivo kmetā); »Socialni problemi slovenske vasi« II. zvezek (Filip Uratnik: Poljedelsko delavstvo v Sloveniji, Hrvoj Maister: Zaposlitev kmetijskega prebivalstva) in dr. Bilimović Aleksander: »Agrarna struktura Jugoslavije in Slovenije v primeri z agrarno strukturo nekaterih drugih dežel«. O teh študijah bomo še poročali, za sedaj pa podajamo le kratko poročilo o zadnji publikaciji »Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delavskega zavarovanja«, ki jo je izdelal geografski institut na ljubljanski univerzi.

Študija, ki obsega sintetični tekst, ki ga je na podlagi obdelanega statističnega gradiva napisal dr. Svetozar Ilešič in 16 priloženih kart, nazorno prikazuje poklicno strukturo Slovenije v razlikah med posameznimi geografskimi območji. Karte, ki so izdelane po relativni metodi, iz katere je razvidno relativno razmerje prebivalstva, prikazujejo posamič delež kmetijskega ter prebivalstva, ki živi od obrti in industrije ter žagarstva in lesne industrije. Ostale karte št. 5—8, izdelane po absolutni metodi, ki podaja absolutno število obrtno-industrijski skupini pripadajočega prebivalstva, pa prikazujejo razporeditev prebivalstva, ki živi od kovinske ter strojne obrti in industrije, tekstilne obrti in industrije, od rudarstva ter prometa. Ostalih osem kart prikazuje razporeditev obrti in industrije, pri kateri pride do veljave kategorija in velikost podjetja, merjena s številom delavcev zavarovancev.

Na podlagi študija teh kart pridejo do izraza izredno velike razlike, ki vladajo v gospodarski strukturi med posameznimi slovenskimi pokrajinami. Pisec ugotavlja na osnovi poklicne statistike naslednje tipe gospodarske strukture:

1. Področje z izrazito prevlado kmetijskega življa, kamor spadajo predeli z več kot 70% kmetijskega prebivalstva, predvsem na vzhodu in jugovzhodu Slovenije.
2. Kmetijska področja s krepkim obrtnim deležem, kjer je kmetov še nad polovico. Ta tip je značilen predvsem za gornje porečje Savinje, gorenjsko poldeželje in gozdno Notranjsko.

3. Področje, kjer prevladuje industrijsko obrtno prebivalstvo, kjer se odstotek v obrti in industriji zaposlenih dvigne nad 40%. Taki so predvsem jeseniški kranjski, tržiški in domžalsko-kamniški okraj, rudarska področja zlasti trboveljsko in mežiško ter izrazite obrtnoindustrijske okolice velikih mest, predvsem Ljubljane, Celja in Maribora.

4. Poseben tip so tudi naša mesta, od katerih imajo manjša jako enakomerno strukturo (10—20% kmetijskega ter 20—30% obrtno industrijskega prebivalstva), večja so pa, ali industrijska žarišča kot Maribor in Celje, ali pa le upravna središča kot Ljubljana in Ptuj. Značilno za Ljubljano je, da ima kot naše največje mesto zelo veliko absolutno število industrijsko obrtnega prebivalstva, ki pa večinoma pripada majhnim podjetjem in s tega vidika Ljubljane ne smemo šteti med industrijska mesta.

Pisec končno prihaja do zaključka, da bi bilo spričo velike razlike v gospodarski strukturi Slovenije koľjivo govoriti o njej na splošno ali celo podajati smernice in predloge za izboljšanje življenjskih prilik našega ljudstva, ki naj bi bile splošno veljavne za vse slovenske pokrajine. Tako je na primer konjunkturna kriza v prodaji lesa predvsem zadela naš zapad, dočim je padee cen agrarnih proizvodov zlasti prizadel naš vzhod. Poklicna struktura nam torej pokaže, kako zamotani problemi se stavlajo pri vodstvu našega narodnega gospodarstva.

P. P.

CIRIL AHLIN: »POGOVORI Z NARAVO«

Samozaložba, Ljubljana 1939. — V poplavi pesniških izdaj mladih, večinoma prvencev (Brenčičeva, Čampa, Kolman, Zagorski itd.), o kateri bi sicer bilo vredno napisati poseben članek, zavzema Ahlin s »Pogovori z naravo«, skromno 25 liričnih pesmi obsegajočo zbirko, precej vidno mesto. Zbirka je Ahlinov pesniški prvenec, kar lahko precej opaziš. Kvarijo jo namreč neenotnost, neuravnovešenost in stilna šibkost. Vendar bi delali avtorju krivico, če bi ga odklonili kar s to »kritiko«, kajti v zbirki nam Ahlin dokaj življenjsko in z doživetjem slika svet trav in zelenja, išoč v njem uteh.

Predpogoj za pesem, oziroma pesnika je originalnost. In prav v originalnosti je skoro ves pomen Ahlinove poezije, čeprav lahko pri paznem branju zasledimo v njej stvari, ki spominjajo na Jenka in Golarja. V pričujoči zbirki prehaja sicer originalnost ponekod v ponavljanje in maniro, katere nujna posledica pa je verbalizem: Balada, Počivanje pod figovim drevesom. Ponekod po svoji lepoti kar preseneča, n. pr. v pesmi Ob umirajočem cvetu, ki je sicer stilno med najslabšimi: »... meni v spomin pa v veselje svoje izderi moje oči...« Najboljši je Ahlin tam, kjer prislusne ritmu narodne pesmi: Slovo, Oj deklica in v nežnih impresijah Gospodinja gre. Omeniti je treba tudi Ahlinovo zanemarjanje oblike (rime in ritma), v čemer je ena njegovih najtežjih napak.

Ko zbirko preberemo, moramo priznati, da so pesmi pisane občuteno in doživeto. Nedvomno izpričujejo avtorjev talent, vendar pa mu moramo hkrati, čeprav ne vemo, kaj ga je nagnilo k temu, da se je s svojo zbirko že sedaj pojavil, povedati, da je pesmi vse prezgodaj izdal, kajti mnoge izmed njih bi pod spretno korekturo lahko zadobile lepši in močnejši izraz.

D. J.

CVETKO ZAGORSKI: »BOG UMIRA«

Pesmi. 1939. Samozaložba, Tiskala Ljudska tiskarna d. d. v Mariboru, Str. 48. — Zanimivo je vsekakor, da se ravno v teh nemirnih — za poezijo, predvsem liriko nič kaj primernih — časih pogosto oglašajo mladi pesniki. Lani je Čampa z »Belimi nočmi« opogumil celo vrsto mladih lirikov tako, da smo letos dobili kar tri zbirke začetnikov: E. Kolman: »V svetlobah in sencah«, C. Ahlin: »Pogovori z naravo« in zbirko C. Zagorskega: »Bog umira«. Nehote se nam vzbudi želja, da bi primerjali vse štiri, ker bi bilo na vsak način zanimivo ugotoviti, kateri in kakšni življenjski problemi zanimajo vsakega izmed njih in kakšen je njihov splošen odnos do sveta. Vendar bi nas to zavedlo predaleč in se bomo ustavili le pri **Cvetku Zagorskem**.

Zbirka je v celoti odraz sodobnega časa in življenja. Pesnik se ni omejil na določen prostor ali problem, nasprotno, posega v vsa področja, povsod občuti nekako vibracijo, valovanje, »preko vsega sveta so strune razpete«. Zato so njegove pesmi doživete slike sodobnega realnega življenja, projicirane skozi njegovo dušo. Tu s trdo besedo poje o trpljenju viničarjev, tam ga zanima motiv iz predmestja, mimogrede z jedko ironijo ošvrkne site meščane pa se zopet vrne med »brate z blatnih cest«. Nekaj pesmi je, ki so neposreden odsev dogodkov v svetu; v njih nam z enostavnimi, klenimi izrazi precej nadarjeno podaja občutje množice in posameznika (»Barcelona je padla«, »Pomlad 1939«). Posebno vrsto tvorijo njegove osebne pesmi, v katerih se izraža borba v svetu in se družijo z njegovo osebno borbo (»Samota«, »Brez žene«, »Radio«, »Tudi jaz«). Res trpko občutena je »Srečku Kosovelu«, ki izpoveduje vso notranjo bol in neutešenost.

Takšne so pesmi Cvetka Zagorskega: pristen odsev sodobnega življenja, tu trde, boreče se z zatiranimi za pravice, tam težka, moreča pesem iz predmestja pa zopet žgoča ironija in satira na site meščane. Vsebinski primeren je tudi izraz: ni cmerav in dolgovezen, poln je, neposreden, včasih morda pretrd, kot je trdo življenje, o katerem poje. Res je, da so nekatere pesmi nedognane, nedoživete, preveč narejene, res, da je mnogo okorelosti, neuravnovešenosti, tujih vplivov (kateri začetnik nima takih napak?), vendar so med njimi pesmi, ki so tako življenjske, neposredne, da te zgrabijo. Dejstvo, da je v njih zajeta marsikje na plastičen način usoda človeka v sodobnem kaosu, daje zbirki življenjsko upravičenost in njeno dokumentarnost. V njej je nekaj verzov, ki se bodo kot pričevanje časa ohranili.

— mn —

KONCERT V DOLINI ŠENTFLORIJSKI

V torek, dne 7. novembra sta prinesla ljubljanska popoldnevnik kritiki o koncertu, ki ga je imel slavni pianist Friedman v veliki dvorani Filharmonične družbe Slovenski glasbeni kritiki se je nudila redka priložnost, da uveljavljajo svoje poklicne sposobnosti. Naša kritika je sicer, z redkimi izjemami, poglavje zase in bi bilo otroško od nje pričakovati kakšnih odkritij. Vendar se je pokazalo prav ob tem koncertu, da se učeni gospodje za nekaj kategorij razlikujejo od nas, normalnih zemljanov, ki nam je žalibog dano slišati samo to, kar v resnici povzroča nek šum. Naša čutila niso obdarjena s sposobnostjo, dojemati zvoke, ki jih sploh ni. V tem smislu moramo torej naš prejšnji stavek o odkritjih preklicati, kajti pokazalo se je, da omogoča posebna možganska zgradba naših ocenjevalcev prodiranje v najbolj nezaslišane, navadnemu zemeljskemu ušesu nedostopne globine glasbene umetnosti.

S stvarjo je bilo namreč tako. Slavni virtuoz je svoj program nekoliko izpremenil, izpustil je Lisztovo »Venezia e Napoli« in Chopinovo »Fantazijo«. Posledice te izpremembe so bile seveda dolini Šentflorijanski primerne.

S kakšnim ognjem zna vžigati pohleвно slovensko publiko naša glasbena kritika, dokazuje ocena v »Slovenskem Narodu«, v kateri je poročevalec, profesor Glasbene akademije v Ljubljani, svoj prekipevajoči zanos izlil v sledeče stavke: »Njegova (Friedmanova) tehnika je prišla do polnega izraza zlasti v Chopinu in Lisztu... in odigral Lisztovo »Venezia e Napoli«... sijajni staccato pa je zazvenel v Lisztovi skladbi ter pokazal še eno mojstrovo odličnost...« Kje je gospod doktor odkril »sijajni staccato« v tej Lisztovi skladbi, ki je umetnik sploh ni reproduciral, to je vprašanje, ki mu njemu samemu najbrž še danes ni jasno.

Da ne bi zaostal za svojim tovarišem onstran brega, se je tudi »Slovenski dom« takole sanjavo razpisal: »Iskra, živa, polna šumečih barv, polna gibanja, radosti, šuma nečesa neznanega, v pokrajini očem samim pritajenega, je bila Lisztova »Venezia e Napoli«.

Zakaj pišemo o vsem tem? Zato, ker se stavki, ki smo jih pravkar citirali, ena izmed tistih značilnosti časa, v katerem živimo. Saj bi ne bilo tragično, če bi glasbeni kritik zapisal še tako budalost in jo prodal kot svojo modrost. Kdor ima pamet, naj sodi! Toda kar je na vsej stvari treba podčrtati je to, da se ta stil, s katerim nas je očaral »Slovenski dom«, stil, ki je zlagan in izvira samo iz podcenjevanja naše, ne ravno zrele, publike, da se ta stil vtihotaplja povsod tam, kjer bi mogli namesto diplomiranih diletantov biti ljudje z nekim obzorjem. V aferi okoli tega koncerta vidimo mi samo droben kamenček v mozaiku naše kulturne višine in s tega vidika moramo izreči naše zaprepaščenje, da se v dolini Šentflorijanski, ki ima kljub temu, da nosi to ime, neko mero tako imenovanega kulturnega izkustva, kaj takega še dogaja. Mi zategadelj izvrščamo Friedmanov koncert in njegove ocenjevalce kot »signum temporis« v gradivo onemu, ki bo bodoče slovenske rodove seznanjal s slovenskim kulturnim življenjem v četrtem desetletju našega stoletja, med svoje »Dokumente«. Naj mu služi ta zapis kot prispevek za kriminologijo slovenske kulture. F. J.

KULTURNI PABERKI

OB SEDEMESETELNICI M. ANDERSENA NEXÖJA

M. A. Nexö, eden največjih socialnih pisateljev, glasnik danskega proletariata, slavi letos svojo sedemdesetletnico. V štiridesetih letih svojega pisateljevanja je dal človeštvu mnogo umetnin. Nekatera njegova dela so prevedena tudi v slovenščino, in sicer: Proletarske novele, Po sončni Španiji, Prokletstvo, Sirota Stina ter njegovo glavno delo »Pelle Osvajalec«.

»Pelle Osvajalec« je povest kmečkoga otroka, kateremu vsi prerokujejo srečo. Toda pot do sreče, ki jo mora prehoditi proletarec, je trnjeva. Kot otrok služi Pelle na kmetiji za pastirja in spoznava trpljenje kmetskega ljudstva; pozneje gre v mesto, kjer se izučil za čevljarja. Zaradi mnogih krivic, ki jih pretrpi, se začne zavedati napak slabega družbenega ustroja. Njegova zgodnja možna doba

je posvečena borbi s kapitalom, ki upropašča obrtnike in zasužnjuje delavce; v tej kruti borbi, ki zahteva strašne žrtve, pripelje delavsko organizacijo do zmage, sam pa roma v zapor. Zdi se že, da je njegova pot navzgor končana; toda preveč zdravih etičnih osnov ima v sebi, da bi propadel; odmaknjen od hrupnega življenja spozna v zaporu, kako bi moral živeti, da bi bil srečen; njegov pogled na svet se ustali in poglobi. Ko je zopet svoboden, postane vodja proizvajalne zadruge. Delo, ki ustreza njegovemu pogledu na svet in življenje v družini mu končno prineseta srečo.

Nexö pripoveduje realistično; vendar nam to ne vzame vero v človeka, kajti njegovi junaki so na dnu srca idealisti in njihove borbe nam utrjujejo vero v vstajenje človeka. Njegova umetnost je prevelika, da bi bila izključna last Dancev; postala je last vsega kulturnega človeštva. Vsak slovenski dijak pa, ki hoče brati dobro socialno literaturo, mora seči po njegovih romanih. Ostali mu bodo doživetje za vse življenje.

Milan Smagin.

RAZNO

KAJ MISLI MLADINA O SVOJI REVIMI

1.

Odnos dekleta do »Slovenske mladine«.

S »Slovensko mladino« smo mladi Slovenci in Slovenke mnogo pridobili. Imamo res svoj list, ki je odraz nas samih, naše volje do dela, naših teženj in ciljev. List je hkrati tudi živa vez vseh onih mladih Slovencev, ki hočejo delati in si sami graditi pot v boljše bodočnost, ki jo vidimo predvsem v kulturnem dvigu našega naroda. To je naša naloga, katere se jasno zavedamo. Težko je sicer govoriti o takem delovanju, dokler se stavlja mladini na pot različne zapreke, o čemer jasno pričajo dogodki, ki so skoraj na dnevnom redu. Zastavili moramo vse sile, če hočemo vkljub vsem težavam vztrajati na določeni poti.

Gotovo je, da so vsi mladinski problemi hkrati tudi problemi ženske mladine. Povrh tega pa je ženska mladina še veliko bolj prizadeta. Povsod naleti na zapreke, ki ji ovirajo pot do pravega življenja, v katerem bi lahko prav uporabila svoje sile. Posebno v novejšem času jo povsod izpodrivajo, nima več niti popolne pravice do izobrazbe, prepričati jo hočejo, da je neko manjvredno bitje, ki ima svoje mesto v družini, kjer naj opravlja vsakdanja mehanska dela.

Žalostno je to, da se velik del naše ženske mladine in prav tako naših žensk niti ne zaveda tega, da smo enakovredne članice družbe, da nam gre enaka pravica do telesnega in duševnega dela, ker smo ga na svoj način prav tako sposobne, kakor naši moški tovariši, seveda le s pogojem, da bi zavzemale v družbi enak položaj.

Gledanje žen na boj za osamosvojitve je različno. Mnogim je le moda; druge najdejo zadostitev v lepih besedah in galantnosti, ki jim jo nudijo takozvani moderni moški. V resnici ni to niti nič iskrenega, je le posmeh nad žensko, ki jo imajo za slabotnejšo in manjvrednejšo. Vidimo sicer, da to mnenje počasi izginja, da pričenjajo tudi moški drugače gledati na naš boj in da so nam posebno naši mladi tovariši pripravljani tudi pomagati.

Tako pojmovanje ženskega gibanja, ki sem ga malo preje omenila, je v veliko škodo pravemu ženskemu gibanju. Delati moramo za to, da se to žalostno stanje izboljša, treba nam je predvsem dovolj volje in zavedati se moramo svoje enakovrednosti. Naloga intelektualne ženske mladine je, dvigniti kmečko in delavsko dekle do te stopnje, da boste tudi te dve spoznali svojo vrednost, kolikor je še ništa, da se boste zavedli, da niste le mrtva stroja, ki črpa svoje moči, dokler jih imata, potem pa bedno pogineta. Zaenkrat sicer ne more mnogo storiti, toda že v tem, da se človek zave pravega pomena življenja, da duševno zaživi, je veliko.

Iz vsega tega vidimo, da tarejo žensko mladino poleg splošnih mladinskih še njeni posebni problemi. Ko pa tako brskam po številkah »Slovenske mladine«, vidim, da se je govorilo kaj malo, ali pa nič o njih.

Drage tovarišice! Pozivam vas k delu, kajti le z delom lahko dokažemo, da smemo kaj zahtevati ter da smo in hočemo biti enakopraven člen družbe. Sodelujte na vseh področjih!

Mislím, da bi bilo koristno, če bi nam »Slovenska mladina« prinašala kratke članke, oziroma poročila o ženskih borbah za svoje pravice, predvsem o borbah naših jugoslovanskih žen, vzporedno s tem pa načrtno o naporih žen po svetu. — Pozivam vse tovarišice, da povejo svoje mnenje in želje, da povedo o čem nam naj »Slovenska mladina« piše, da bomo kolikor mogoče zadovoljne z našim mladinskim listom in da bo tembolj tudi naš!

S—ka.

2.

Kakšno si želim »Slovensko mladino«

Revijo, kakršno smo si želeli mi mladi, smo dobili s »Slovensko mladino«. Zavedati se moramo, kaj pomeni tisk v današnji dobi, predvsem pa list, ki se bori za čisto določene interese mladine brez ozira na njeno ideološko prepričanje. Takšen list postane s časom res močan predstavnik vse mladine, nikdar pa ne političen vzgojitelj za mladino te ali one skupine. Vendar pa se še vsa mladina tega ne zaveda, kajti del mladine se še vedno odteguje ali radi političnih pomislekov ali pa zato, ker ji list ne ustreza. Ni naša naloga, da se bavimo s prvimi, temveč, da natančno raziščemo, kaj mladinskemu listu, kot je »Slovenska mladina«, še manjka.

Takoj opazimo, da list tak kot je res vsem ne odgovarja, ker v njem ne more sodelovati masa mladine, ampak le ozka skupina literatov in člankarjev. Da bi se sodelovanje omogočilo vsem, predlagam, kot je že v 5—6 št. lanskega letnika predložil Mirski, ustanovitev nekake »javne tribune« ali pa vsaj »rubrike nas mladih«, v kateri bi vsa mladina brez izjeme lahko pisala o svojih težavah in o svojem življenju, bodisi v šoli, bodisi kje drugje; o vzgojnih vprašanjih — kako naj med svojimi sošolci ustvarjamo resnične tovariše in značajne ljudi in kako naj se omilijo razna nasprotja med nami. V tej rubriki bi bila tudi poročila o življenju dijakov in o življenju druge mladine. Želel bi videti na tem mestu tudi »reportaže« iz šolskega življenja, kar bi dalo listu še posebej dijaški in mladinski poudarek. K šolskemu življenju spadajo poleg dramatičnih prizorov med poukom tudi šolske prireditve, izleti, šport. Zlasti šport poudarjam, ker je ta zajel široke plasti mladine. Zato bi bilo umestno, da se otvori »športna rubrika«. Ne smejo tudi izostati poročila o gibanju v društvih, saj so društva edini forum, kjer srednješolska mladina lahko nastopa kolikor toliko svobodno.

List je dobil lepo zunanost, za kar se moramo zahvaliti tovarišu Menihu. V notranjosti pa bi bil zelo privlačen, če bi ga krasile fotografije ali pa risbe mladine same, ki bi naj prikazovale mladino v njenem življenju in njeni borbi (v šoli, na delu...). Za nas dijake, pa tudi za starejše ljudi, učitelje, vzgojitelje, pa bi bila zanimiva in poučna anketa: Vzroki, zakaj ni kontakta med dijaki in profesorji? In obenem: Na kak način naj stik dosežemo? Pri tej anketi bi lahko slišali mnenje obeh strani, seveda, če nam bo uspelo pritegniti k sodelovanju tudi gg. profesorje. Druga anketa, prav tako zanimiva in v zvezi s prejšnjo, bi bila: Kako naj organiziramo srednješolsko življenje?

Uresničenje vsakega teh predlogov bo list še bolj izboljšalo in ga približalo mladini z geslom: »Vse za mladino, vse zanjo!«

Miločkin (Maribor).

Ali nisem pel o žalosti, ker je bilo v mojem srcu hrepenenje po veselju. Slikal sem noč pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silnejše zakoprnelo po čisti luči. Zato je bila moja beseda, ako je bila trda in težka, vsa polna upanja in vere. Iz noči in močvirja je bil v nebeške daljine uprt moj verni pogled, vi pa ste me razglasili za pesimista.

(Ivan Cankar.)

Kdor je dandanes nesrečen, je zaničevanja vreden. Treba je samo pripogniti koleno, samo sladko smehljati se je treba... nič drugega. In ničesar ne sme človek videti in ničesar si ne sme želeli...

(Ivan Cankar.)

Uredniški paberki

Tone Glavan: Iz tvoje pošiljke smo nekaj izbrali, nekaj pa morda še homo. »Helen« in »Razglednica« sta že stavljeni in ju priobčimo prihodnjič. Oglasi se spet kaj!

Franc O., dijak: Tvojima dvema pesmima »V jeseni« in »Vihar« se pozna, da ju je klesalo še začetniško dleto. Verz je še neroden in trd, izrazi, ki jih uporabljaš, so že vse preveč obrabljeni, da bi ogreli. Motivi o golih drevesih in lastovkah, ki se selijo, ter o hrastih, ki jih je podrl vihar, niso obrabljeni nič manj. Prebiraj naše moderne lirike in skušaj biti bolj razgiban in iznajdljiv, nakar pošlji spet.

Franco Kosar: Tudi tvoje pesmi kažejo, da verza še ne obvladaš. »Ekstaza« je prepatetična, da bi človeka prepričala. Registri tvojega izraza so še preskromni, da bi lahko ustvaril tisto razpoloženje intimnosti, ki je potrebno za ostali dve ljubezenski pesmi. To le na kratko. Če boš spet kaj poslal, pa se bova morda kaj bolj na široko pomenila.

Bela: Draga tovarišica, šola, kjer se učiš, to sta namreč Župančič in Murn, je sicer dobra, vendar se ti premočno pozna. Skušaj se prikopati do bolj svojkega izraza. Poleg te pesmi, ki je priobčena, izberemo nemara še kako stvar. Ti pa še pošlji!

Mirko S., Maribor: Tvoja dva cikla pesmi »Maj« in »Štirje jezdec apokalipse« sta poizkusa, ki to pot še nista uspela. Verzi so ti ohlapni, neurejeni, sledijo si drug drugemu često brez pravega smisla in reda. Misel je vse prepogosto neprecizna, izrazi in primeri prepatetične. Skušaj biti bolj preprost in naraven. V verzih oblikuj samo to, kar čutiš in kakor čutiš. Zlaeti pa pazi na formo in je ne podcenjuj. Pošlji še!

Stefan Podgrajski: Po tvoji črtici, ki si jo poslal, sodim, da imaš resno ambicijo. Tudi osrednji motiv, ki si si ga izbral, motiv namreč, kako mlad človek ob kakem velikem dogodku, ki ga vsega pretrese, ob prvi ljubezni na primer, začne nekam bolj v celoti, intenzivneje živeti in srce se mu napolni z nekim novim spoznanjem, ta tvoj osrednji motiv je nedvomno opisa vreden. Toda zagrabil si ga vse premalo preprosto, premalo človeško. Pri tebi je vse tako grozno izkonstruirano in iskano. Skoraj bi rekel, da je nekaj afektiranosti v tej tvoji pretrani izumetničenosti. Ko boš spet poslal, se tega ogiblji!

Beha: Pismo dobiš kmalu!

Lindiš: Tvoje pismo so prejeli tako pozno, da nanj ne moremo odgovoriti tu. Opozorimo te le, da frankiraš pošiljke pravilno, ker smo to pot morali plačati din 5.— porta!

D. S.

Obvestila

za literarni natečaj „Slovenske mladine“:

Mladim pesnikom in pisateljem, ki se nameravajo udeležiti našega nagradnega natečaja, ki smo ga razpisali v prejšnji številki, javljamo, da smo naknadno prejeli še nekaj nagrad v obliki izbranih knjig. Porazdelili jih bomo sorazmerno med že določene nagrade, sodelavce pa, ki se mislijo potegovati zanje, pozivamo, da s svojimi prispevki pohite, ker je rok natečaja določen do 1. januarja 1940.

Pravo Polnilno Pero

LJUBLJANA sedaj TYRŠEVA 1

Najmoderneje urejena lekarna

DR. G. PICCOLI

LJUBLJANA, TYRŠEVA 6

(Nasproti »Nebotičnica«)

Velika zaloga tuzemskih in inozemskih specialitet. Oddaja zdravila na recepte za vse bolniške blagajne. Priporoča malinovec, pristen, naraven, na malo in veliko. Norveško ribje olje, najfinejše, sveže, vedno v zalogi.

Naročilo točno proti povzetju.

MINIATURNE IZDAJE
AKADEMSKE ZALOŽBE

Nepopisn uspeh na knjižnem trgu

PREŠEREN — GREGORČIČ

Obe knjižici je priredil dr. Avgust Pirševc

NOVO 18. decembra izidejo NOVO

STARE ŽALOSTNE

Slovenske pripovedne narodne pesmi. — Zbral in priredil dr. Joža Glonar

Elegantne,
v usnje vezane
knjižice
z zlato obrezo.
Vsaka samo
20— dinarjev

Za jesen in zimo

se oblečete
dobro in
najceneje
pri nas

Manufaktura Novak

LJUBLJANA, KONGRESNI TRG 15